

Cần hướng tới sự đa dạng trong mô hình chăm sóc từ viện dưỡng lão truyền thống, trung tâm chăm sóc ban ngày, cơ sở phục hồi chức năng,...

ƯU TIÊN CHUYỂN ĐỔI CÔNG SỞ DÔI DƯ THÀNH TRUNG TÂM CHĂM SÓC NGƯỜI CAO TUỔI CHIẾN LƯỢC AN SINH CHO THỜI KỲ GIÀ HÓA DÂN SỐ

KTS TRƯƠNG NAM THUẬN

THỰC TRẠNG HỆ THỐNG AN SINH CHO NGƯỜI CAO TUỔI TẠI VIỆT NAM

Việt Nam đang đối mặt với một thực tế không thể chối bỏ: tốc độ già hóa dân số đang tăng nhanh, đòi hỏi hệ thống an sinh xã hội và các thiết chế chăm sóc dài hạn phải được điều chỉnh mạnh mẽ để thích ứng. Trong số đó, viện dưỡng lão là một mô hình thiết yếu, giúp nâng cao chất lượng sống của người cao tuổi, đồng thời giảm áp lực lên gia đình và xã hội. Thế nhưng, hiện nay, hệ thống pháp lý và chính sách liên quan đến viện dưỡng lão ở Việt Nam vẫn còn nhiều bất cập, chưa tạo ra được một nền tảng đủ vững chắc để phát triển lĩnh vực này một cách đồng bộ, bền vững và nhân văn. Trước hết, Việt Nam chưa có một khung pháp lý chuyên biệt cho mô hình viện dưỡng lão. Các quy định liên quan đến chăm sóc người cao tuổi vẫn đang nằm rải rác trong nhiều văn bản khác nhau như Luật Người cao tuổi năm 2009, Nghị định 20/2021/NĐ-CP và một số thông tư hướng dẫn. Tuy nhiên, những văn bản này chủ yếu

thiên về hỗ trợ xã hội cho người cao tuổi nghèo, không chú trọng đến việc phát triển các mô hình viện dưỡng lão hiện đại, đa dạng, linh hoạt theo nhu cầu xã hội. Việc thiếu một hệ thống pháp lý rõ ràng khiến các cơ sở dưỡng lão tư nhân khó xác định vị thế pháp lý, thiếu định hướng phát triển, và hoạt động trong tình trạng “vừa làm vừa dò đường”.

Luật Người cao tuổi hiện hành, dù là nền tảng pháp lý quan trọng, nhưng đã trở nên lạc hậu so với tình hình thực tế. Luật này chưa đề cập đến các xu hướng mới như già hóa chủ động, già hóa tích cực, hay vai trò của công nghệ và mô hình chăm sóc tích hợp. Nó cũng không đưa ra định nghĩa rõ ràng về các mô hình dưỡng lão như nhà dưỡng lão tư nhân, làng dưỡng lão, trung tâm chăm sóc bán trú hay chăm sóc tại nhà có hỗ trợ chuyên môn. Điều này dẫn đến sự lúng túng trong áp dụng và thi hành chính sách ở các cấp cơ sở, đồng thời gây khó khăn cho nhà đầu tư và tổ chức xã hội muốn tham gia vào lĩnh vực này. Một trong những điểm nghẽn lớn nhất hiện nay chính là việc chưa xây dựng được cơ

chế thu hút đầu tư vào lĩnh vực dưỡng lão. Dù nhu cầu thực tế là rất lớn, nhưng viện dưỡng lão lại không được xem như một lĩnh vực đầu tư ưu tiên. Các nhà đầu tư gặp rất nhiều rào cản, từ việc thiếu ưu đãi về thuế, khó khăn trong tiếp cận đất đai, đến các thủ tục hành chính phức tạp và thiếu cơ chế hỗ trợ tài chính. Trong khi đó, các chính sách về đất đai hiện nay vẫn chưa quy hoạch rõ ràng hiện nay vẫn chưa quy hoạch rõ ràng quỹ đất dành cho cơ sở dưỡng lão, dẫn đến tình trạng các dự án này không có chỗ đứng trong quy hoạch phát triển đô thị hay nông thôn. Thậm chí, nhiều tỉnh thành còn không có tiêu chí rõ ràng để xét duyệt hoặc kêu gọi đầu tư vào lĩnh vực này, khiến các dự án dưỡng lão trở nên “vô hình” trong hệ thống phát triển kinh tế - xã hội địa phương.

Thêm vào đó, Việt Nam cũng chưa xây dựng được một hệ thống tiêu chuẩn kỹ thuật và đạo đức nghề nghiệp dành riêng cho lĩnh vực chăm sóc người cao tuổi. Các cơ sở dưỡng lão hiện nay vận hành theo nhiều mô hình khác nhau, nhưng thiếu quy chuẩn về thiết kế, vận hành, tiêu chuẩn nhân sự và quy trình

Hiện nay, hệ thống pháp lý và chính sách liên quan đến viện dưỡng lão ở Việt Nam vẫn còn nhiều bất cập

chăm sóc. Điều này dẫn đến chất lượng dịch vụ không đồng đều, có nơi bị phản ánh về tình trạng bỏ mặc, thiếu trách nhiệm hoặc lạm dụng người cao tuổi. Trong khi đó, đội ngũ nhân viên chăm sóc - vốn đóng vai trò trung tâm - lại không được đào tạo bài bản, thiếu các chứng chỉ chuyên môn và không được bảo vệ bởi một bộ quy tắc đạo đức rõ ràng. Đây là một lỗ hổng lớn trong bảo vệ quyền lợi và phẩm giá của người già trong bối cảnh họ ngày càng phụ thuộc vào sự hỗ trợ từ bên ngoài.

Về phía người cao tuổi, phần lớn họ vẫn chưa thể tiếp cận các dịch vụ dưỡng lão một cách công bằng. Viện dưỡng lão công lập hiện nay rất ít, chủ yếu phục vụ nhóm người cao tuổi cô đơn không nơi nương tựa. Trong khi đó, các cơ sở tư nhân lại có mức phí cao, vượt ngoài khả năng chi trả của đại đa số người cao tuổi. Nhà nước chưa có chính sách hỗ trợ tài chính cụ thể để người cao tuổi có thể tiếp cận dịch vụ theo hình thức đồng chi trả hoặc bảo hiểm. Bên cạnh đó, chính sách bảo hiểm y tế cũng chưa bao phủ đầy đủ các dịch vụ chăm sóc dài hạn, chăm sóc tại nhà, phục hồi chức năng hay điều trị tâm lý - vốn là nhu cầu thiết yếu của người già.

Tất cả những bất cập trên cho thấy, Việt Nam đang thiếu một cách tiếp cận toàn diện và hiện đại đối với vấn đề chăm sóc người cao tuổi. Đây không chỉ là một

vấn đề xã hội đơn thuần, mà là một cấu phần không thể thiếu trong chiến lược phát triển bền vững. Đã đến lúc cần phải nhìn nhận viện dưỡng lão không phải là gánh nặng, mà là một hạ tầng thiết yếu của xã hội văn minh - nơi người già được sống an toàn, có giá trị, được chăm sóc bằng sự tôn trọng và lòng nhân ái. Để làm được điều đó, Việt Nam cần sửa đổi toàn diện Luật Người cao tuổi, ban hành các chính sách ưu đãi đầu tư cụ thể, xây dựng hệ thống quy chuẩn kỹ thuật, đạo đức nghề nghiệp, và lồng ghép vấn đề chăm sóc người cao tuổi vào chiến lược quy hoạch phát triển đô thị, nông thôn và an sinh xã hội.

CHIẾN LƯỢC PHÁT TRIỂN HỆ THỐNG TRUNG TÂM CHĂM SÓC NGƯỜI CAO TUỔI

Việc xây dựng hệ thống viện dưỡng lão trên phạm vi toàn quốc không thể chậm trễ hơn nữa. Trước thực trạng già hóa dân số đang gia tăng nhanh chóng, cùng với sự bất cập trong khung pháp lý và thiếu hụt hạ tầng chăm sóc dài hạn, Việt Nam cần có một bước đi chủ động, quyết liệt và bài bản. Trên hết, cần xem đây là một nhiệm vụ quốc gia mang tính chiến lược, gắn liền với an sinh xã hội, phát triển bền vững và đạo lý dân tộc trong việc chăm sóc người cao tuổi. Một trong những bước đi khẩn cấp và thiết thực nhất là phải ban hành quy hoạch phát triển hệ thống viện dưỡng lão trên toàn quốc. Quy hoạch này cần xác định

rõ các chỉ tiêu về số lượng cơ sở, quy mô giường bệnh, phân bố theo vùng miền, đô thị - nông thôn, và gắn chặt với hệ thống quy hoạch sử dụng đất, phát triển đô thị và hạ tầng xã hội. Không thể tiếp tục để viện dưỡng lão nằm ngoài bản đồ phát triển quốc gia như hiện nay. Đây không đơn thuần là một hạng mục xã hội, mà là một phần quan trọng của hệ thống y tế - phúc lợi, ảnh hưởng trực tiếp đến chất lượng sống của hàng triệu người cao tuổi trong tương lai gần.

Bên cạnh quy hoạch, việc xây dựng các bộ tiêu chuẩn kỹ thuật, tiêu chí thiết kế, chế độ vận hành và phương thức quản lý viện dưỡng lão là tối quan trọng. Phải có một hệ thống quy chuẩn rõ ràng, thống nhất trên toàn quốc để đảm bảo tính chuyên nghiệp, an toàn, nhân văn và hiệu quả của các cơ sở này. Các tiêu chuẩn cần bao phủ từ thiết kế kiến trúc phù hợp với người cao tuổi, tiêu chuẩn vệ sinh, an toàn phòng cháy chữa cháy, đến điều kiện tuyển dụng và đào tạo nhân sự, quy trình chăm sóc, quy tắc đạo đức nghề nghiệp, và đặc biệt là cơ chế giám sát độc lập. Những tiêu chuẩn này không chỉ giúp nâng cao chất lượng dịch vụ, mà còn tạo ra sự công bằng giữa các cơ sở công lập và tư nhân, thúc đẩy sự tham gia của khu vực tư trong mô hình xã hội hóa dưỡng lão.

Một điểm then chốt mang tính đột phá là cần tận dụng ngay hệ thống trụ

sở hành chính, công sở dôi dư sau quá trình sáp nhập đơn vị hành chính để cải tạo thành viện dưỡng lão. Đây là một nguồn lực có sẵn, đang bị bỏ không hoặc sử dụng kém hiệu quả, trong khi nhu cầu về cơ sở hạ tầng dưỡng lão lại đang rất cấp thiết. Với việc quy hoạch và tiêu chuẩn hóa hợp lý, các công sở cũ này hoàn toàn có thể trở thành những trung tâm dưỡng lão quy mô vừa và nhỏ, đáp ứng được nhu cầu tại chỗ của người cao tuổi ở địa phương, giảm áp lực di cư đến các thành phố lớn để tìm dịch vụ. Đồng thời, việc sử dụng lại các công sở cũng giúp tiết kiệm đáng kể chi phí đầu tư mới, đồng thời mang lại sinh khí và sức sống mới cho các vùng nông thôn, vùng sâu vùng xa - nơi vốn đang thiếu hụt nghiêm trọng hạ tầng xã hội.

Chỉ khi có được một quy hoạch tổng thể, tiêu chuẩn cụ thể và phương thức vận hành rõ ràng, chúng ta mới có thể triển khai mạng lưới viện dưỡng lão một cách hiệu quả và đồng bộ trên toàn quốc. Đây là điều kiện tiên quyết để thu hút đầu tư xã hội hóa, tạo lập niềm tin cho người dân, và đưa việc chăm sóc người cao tuổi trở thành một ngành nghề chính thức, được nhìn nhận đúng đắn trong hệ thống phát triển quốc gia. Không chỉ vì nhu cầu trước mắt, mà còn để khẳng định rằng một xã hội tử tế là nơi người già được sống trọn vẹn, an toàn và có phẩm giá cho đến cuối đời.

ƯU TIÊN NHỮNG NỘI DUNG QUAN TRỌNG

Trong bối cảnh cả nước đang từng bước thực hiện sắp xếp lại đơn vị hành chính, dẫn đến dôi dư nhiều trụ sở công quyền, việc sử dụng lại những công trình này không thể chỉ dừng ở tính toán hợp lý về mặt vật chất, mà cần được đặt trong một chiến lược tổng thể, lâu dài và mang ý nghĩa xã hội sâu sắc. Trong các phương án chuyển đổi chức năng sử dụng, Nhà nước nên xác định rõ một hướng ưu tiên chiến lược, đó là tận dụng các công sở dôi dư để xây dựng các trung tâm chăm sóc sức khỏe và viện dưỡng lão cho người cao tuổi.

Sự ưu tiên này là cần thiết và hợp lý, xuất phát từ nhiều cơ sở thực tiễn. Trước hết, Việt Nam đang bước vào giai đoạn già hóa dân số với tốc độ rất nhanh, đặc biệt ở các đô thị lớn, nơi tập trung dân cư đông đúc, điều kiện sống cao nhưng chi phí dịch vụ xã hội cũng đắt đỏ. Trong

ngày, cơ sở phục hồi chức năng, cho tới các không gian sinh hoạt cộng đồng, các trung tâm tư vấn - hỗ trợ người cao tuổi và gia đình. Nhờ sự đa dạng này, hệ thống sẽ có tính thích ứng cao với nhu cầu phong phú của người già ở các đô thị, từ người có thu nhập thấp, trung bình đến cao, từ người còn khỏe mạnh đến người cần chăm sóc y tế đặc biệt.

khí đó, mạng lưới chăm sóc dài hạn và hệ thống viện dưỡng lão hiện tại không đáp ứng được nhu cầu, cả về số lượng lẫn chất lượng. Việc chuyển đổi công sở cũ thành các cơ sở dưỡng lão sẽ tạo điều kiện đẩy nhanh quá trình phát triển hệ thống này mà không cần chờ đợi đầu tư mới từ đầu.

Tại các đô thị trung tâm như Hà Nội, TPHCM, Hải Phòng, Đà Nẵng hay các thị xã, thị trấn lớn, giá trị đất đai và chi phí đầu tư xây dựng cơ bản là rất cao. Nếu không có giải pháp tận dụng các tài sản công sẵn có như trụ sở dôi dư, thì khả năng triển khai các viện dưỡng lão quy mô công lập hoặc hợp tác công - tư là rất thấp. Đây là lý do vì sao Nhà nước cần ưu tiên các khu vực đô thị trung tâm và thị xã trong chính sách phân bổ và chuyển đổi công sở dôi dư, bởi nhu cầu an sinh xã hội ở các khu vực này đang ở mức cao nhất.

Bên cạnh đó, ưu tiên này không có nghĩa là giới hạn trong một mô hình duy nhất. Trái lại, cần hướng tới sự đa dạng trong mô hình chăm sóc: từ viện dưỡng lão truyền thống, trung tâm chăm sóc ban

Việc ưu tiên sử dụng lại công sở để phục vụ người cao tuổi cũng là một thông điệp nhân văn và rõ ràng về trách nhiệm xã hội của Nhà nước, rằng trong quá trình phát triển và cải cách hành chính, không ai bị bỏ lại phía sau - đặc biệt là thế hệ đi trước, những người đã cống hiến cả đời cho đất nước. Do đó, trong các định hướng sử dụng lại tài sản công sau sáp nhập, cần thể hiện rõ ràng trong các quy hoạch, văn bản chính sách và kế hoạch triển khai rằng: ưu tiên hàng đầu là chuyển đổi thành trung tâm chăm sóc sức khỏe và viện dưỡng lão, đặc biệt tại các đô thị lớn và thị xã. Đây không chỉ là giải pháp hợp lý về kinh tế - xã hội, mà còn là cách thể hiện lòng hiếu kính, văn hóa truyền thống và trách nhiệm với tương lai dân tộc trong thời đại già hóa./.

ngày, cơ sở phục hồi chức năng, cho tới các không gian sinh hoạt cộng đồng, các trung tâm tư vấn - hỗ trợ người cao tuổi và gia đình. Nhờ sự đa dạng này, hệ thống sẽ có tính thích ứng cao với nhu cầu phong phú của người già ở các đô thị, từ người có thu nhập thấp, trung bình đến cao, từ người còn khỏe mạnh đến người cần chăm sóc y tế đặc biệt.

PRIORITIZE CONVERTING SURPLUS OFFICES INTO ELDERLY CARE CENTERS AS A SOCIAL SECURITY STRATEGY FOR THE AGING POPULATION

ARCH TRUONG NAM THUAN

Vietnam is facing an undeniable reality: the rapid rate of population aging requires strong adjustments to the social security system and long-term care institutions to adapt. Among them, nursing homes are an essential model, helping to improve the quality of life of the elderly, while reducing pressure on families and society. However, at present, Vietnam lacks a comprehensive and modern approach to the issue of elderly care. This is not just a simple social issue, but an indispensable component of a sustainable development strategy. It is time to see nursing homes not as a burden, but as an essential infrastructure of a civilized society - where the elderly can live safely, with value, and be cared for with respect and compassion. In the context that the whole country is gradually restructuring administrative units, leading to a surplus of many public offices, the reuse of these buildings cannot stop at just calculating the reasonable material aspects, but needs to be placed in a comprehensive, long-term strategy with profound social significance. In the plans for converting the use of functions, the State should clearly identify a strategic priority direction, which is to take advantage of surplus offices to build health care centers and nursing homes for the elderly./.